

Orthez

Orthez er en kommune i departementet [Pyrénées-Atlantiques](#) i det sydvestlige Frankrig.

[Gentilé](#) er *Orthézien*. Indbyggerne kaldes også *Suzannais* på den nedstrøms venstre bred (fra navnet på den tidligere tilknyttede kommune).

Kommunen Orthez er beliggende i departementet [Pyrénées-Atlantiques](#) i [Nouvelle-Aquitaine-regionen](#).

Det ligger 47 km væk ad landevejen af [Pau](#), der er præfektur for departementet. Kommunen er også den centrale by i [Orthez-afvandingsområdet](#).

De nærmeste kommuner er:

- [Laà-Mondrans](#) (4.1 km)
- [Lanneplaa](#) (5.0 km)
- [Castétis](#) (5.1 km)
- [Castetner](#) (5.2 km)
- [Saint-Boès](#) (5.2 km)
- [Salles-Mongiscard](#) (5.3 km)
- [Ozenx-Montestrucq](#) (5.5 km).

Historisk og kulturelt er Orthez en del af [provinsen Béarn](#), som også var en stat, og som præsenterer en historisk og kulturel enhed modsat af en slående mangfoldighed af landskaber med forpint relief.

Halvvejs mellem [Pau](#) og [Bayonne](#) ligger kommunen tæt på departementet Landes.

Orthez er et *byrum*, eller *multipolært byrum*, som i Frankrig og ifølge [INSEE-definitionen](#) er et sammenhængende sæt af byområder og såkaldte multipolariserede kommuner, dvs. hvor mindst 40 % af den erhvervsaktive bosiddende befolkning arbejder i et eller andet af disse byområder.

Kommunen krydses af [Gave de Pau](#) og dens bifloder, [Laa-floderne](#) (og dens bifloder, Ozenx- og Moulins-strømmene), Rontun og Caséloupoup.

Grècq er en lille biflod på højre bred af Gave, dens pludselige oversvømmelser er blevet kontrolleret af etableringen af Grècq-reservoiret. Vi finder nogle gange den fantasifulde stavemåde l'Y eller Y-søen ("det græske i").

Bifloder til [Luy de Béarn](#), [Oursau-floderne](#) (11,5 km) og Pas de Salles, er også til stede i kommunen.

Orthez-Biron søen (36 ha), mod sydøst, venstre bred ligger et fritidscenter. En velafmærket gangsti går rundt om denne kunstige sø, der blev skabt under anlæggelsen af motorvej A64, ved at udvinde murbrokker.

I udkanten ligger et vådområde, Saligue des oiseaux, som er hjemsted for forskellige arter af lokale fugle og trækfugle. Det er klassificeret som et [følsomt naturområde](#) i departementet Pyrénées-Atlantiques.

Lac du Grècq (8 ha), mod nord, i forbindelse med fodgængerbanen, Coudane-arboretet, startende fra Château Moncade, blev oprettet i 1980'erne som et bakkereservoir, det er bedre kendt som "Lac de l'Y". Det er hjemsted for en mangfoldig flora og fauna.

Historisk set er byen udsat for et [baskisk oceanisk mikroklima](#). I 2020 offentliggjorde Météo-France en typologi over klimaet i Frankrig, hvor kommunen ligger i en overgangszone mellem [det oceaniske klima](#) og [bjergklimaet](#) og ligger i klimaregionen [Pyrénées atlantiques](#), der er kendetegnet ved høj nedbør (>1.200 mm/år) på alle årstider, meget milde vintre (7,5 °C på sletterne) og svag vind.

[Natura 2000-nettet](#) er et europæisk økologisk net af naturområder af økologisk interesse, der er udviklet på grundlag af habitatdirektivet og fugledirektivet, og som består af særlige bevaringsområder og særligt beskyttede områder.

Der er afgrænset to Natura 2000-lokaliteter i kommunen i henhold til habitatdirektivet:

- "Château d'Orthez et bords du Gave" med et areal på 4.300 ha, et agrosystem, der er gunstigt for tilstedeværelsen af flagermus
- "Gave de Pau", med et areal på 8.194 ha, et stort hydrografisk netværk med et system af saligues

Formålet med opgørelsen over naturområder af økologisk, fauna- og floristisk interesse (ZNI-EFF) er at dække de mest økologisk interessante områder, hovedsagelig med henblik på at forbedre kendskabet til den nationale naturarv og give de forskellige beslutningstagere et redskab til at bidrage til at tage hensyn til miljøet i den fysiske planlægning.

En ZNIEFF type 2 er opført i kommunen: "det hydrografiske net i Gave de Pau og dets vandbygningssområder" (3.000,84 ha), der dækker 71 kommuner, herunder 10 i [Landes](#), 59 i [Pyrénées-Atlantiques](#) og 2 i [Hautes-Pyrénées](#).

I parken ved Labat Clinic blev en [grædende blå atlascedertræ](#) (*Cedrus atlantica glauca pendula*) stemplet som et bemærkelsesværdigt træ i 2010.

I 2021 er den 191 år gammel, og med sin hængende vane er diameteren af dens grene mellem femten og toogtyve meter i en højde på fem meter.

[Sainte-Suzanne](#), en kommune administrativt forbundet (PLM-lov) med Orthez, men som bevarer værdien af en landsby med sin by, mod vest og på venstre bred af Gave.

Afgang, venstre bred af gaven, det sydlige distrikt af byen, der engang var højborg for klosteret Sauvelade. Byen Départ blev knyttet til byen Orthez den 30. pluviøse år II, dvs. den 18. februar 1794. Det omfattede flere distrikter: Magret, Marmont ("hedernes bjerg"), Pesqué ("fiskedam" i Béarnais).

Orthez kommunes territorium er sårbart over for forskellige naturkatastrofer såsom storme, tordenvejr, sne, ekstrem kulde, hedeølger eller tørke. Herudover oversvømmelser og jordskælv (moderat seismicitet).

Det er også udsat for to teknologiske risici, nemlig transport af farlige materialer og den industrielle risiko.

Nogle dele af det kommunale område vil sandsynligvis blive ramt af risikoen for oversvømmelser som følge af afstrømning og mudderskred og af voldsomme eller hurtigt stigende oversvømmelser, navnlig [Gave de Pau](#), [Ourseau-floden](#) og [Laa](#).

Kommunen er blevet anerkendt som en naturkatastrofetilstand på grund af de skader, der er forårsaget af oversvømmelser og mudderskred i 1983, 1992, 2006, 2009, 2013, 2014 og 2018.

Kommunen er udsat for industriel risiko på grund af tilstedeværelsen på dens territorium af en virksomhed, der er omfattet af det europæiske SEVESO-direktiv, der er klassificeret som en høj tærskel: Arkema France (aktiviteter, der kræver tilladelse, navnlig til anvendelse eller opbevaring af kaustisk soda eller kaliumchlorid, brandfarlige væsker, plast og behandling af farligt affald).

Byen Orthez må ikke forveksles med [viscounty Orthe](#), som under det gamle regime dækkede territoriet for den nuværende kanton Peyrehorade.

De ældste rester af byen Orthez går ikke tilbage til det 11. århundrede. Der er to romanske kirker, der er placeret, den ene i landsbyen Vieux (også tidligere kaldet Bourg du Pont), og den anden indlejret i kirken Saint-Pierre.

Omkring hver af disse kirker gjorde en gruppe huse det til to små landsbyer. Den første, befæstede, beordrede passagen af [Gave de Pau](#), som afhængig af perioden blev foretaget med vadedsted, færge eller befæstet bro. Den anden, i hænderne på en familie af købmænd, havde et kommercielt kald i ly af sin kirke.

Byen var resultatet af foreningen af disse to byer omkring 1260 med oprettelsen af en kommunalbestyrelse. Denne association er symboliseret på byens våbenskjold ved tilstedeværelsen af en tårnbro og nøglerne til Saint-Pierre.

Det første byområde blev udvidet med Bourg Neuf og Faubourg Saint-Gilles i de følgende år.

Denne hurtige udvidelse af byen kan forklares ved, at grev [Gaston VII Moncade](#) i 1250'erne valgte at bygge et nyt slot, hvor han etablerede sin hovedresidens. Det var på samme tid, at han fik træpalisaden, der forsvarede den gamle bydel, erstattet af en rigtig vold, og at [Pont-Vieux](#) blev bygget, en rigtig befæstet port over floden.

I 1385 var der 436 [skattebrande](#) i Orthez.

Fra det trettende^{til} det femtende århundrede var Orthez residens for [viscounterne af Béarn](#). Gaston Fébus erklærede [Béarn for uafhængighed](#) i 1347.

Selv om denne residens i 1460 blev flyttet til [Pau](#), som var mere centralt, forblev Orthez den største og mest dynamiske by i Béarn under [hele Ancien Régime](#). Det er fortsat det marked, hvor alle regionens produkter transporteres for at blive eksporteret til havnen i [Bayonne](#).

I 1566 flyttede [Jeanne d'Albret](#) det [protestantiske akademi i Béarn](#) dertil, som var blevet omdannet til et universitet i 1583 af [Henri IV](#).

Byen led kun lidt ødelæggelse bortset fra to slag i 1569 under [religionskrigene](#).

I det syttende og attende århundrede blomstrede økonomien takket være genoplivningen af den atlantiske handel. Købmænd tjente en formue, og mange huse, der tidligere havde været lavet af træ og kolbe, blev genopbygget i sten. Tagene blev lavet om med terrakottafliser. Det er de bygninger, der stadig kan ses i dag i den gamle del af byen.

Byen voksede ikke meget under Ancien Régime. Byen Moncade, som var en del af slottet, forblev institutionelt isoleret fra byen i lang tid på grund af dens militære funktioner. Byen Département, der ligger på den anden side af floden, blev ikke officielt forenet med byen før revolutionen.

Det var hovedstaden i distriktet fra 1790 til 1795 og i distriktet (underpræfekturet) fra 1800 til 1926.

Den 27. februar 1814 var det i [slaget ved Orthez](#), at [hertugen af Wellingtons](#) anglo-spanske tropper vandt over marskal [Soult](#)s napoleonshær. Men denne begivenhed havde ikke megen indflydelse på byen.

Under Anden Verdenskrig, fra 1940 til 1942, integrerede [demarkationslinjen](#), der delte departementet Basses-Pyrénées i to dele, byen til en zone, der var besat af den tyske hær på grund af dens position som vej- og jernbaneakse.

Der blev oprettet fem checkpoints, men mange hemmelige krydsninger af flygtninge og forskellige former for menneskehandel fandt sted og fortsatte indtil krigens slutning.

Modstandskæmperen [Daniel Argote](#), der havde ansvaret for Orthez-sektoren i den hemmelige hær, blev skudt og dræbt i 1944 på vejen til Biron, mens han krydsede polske soldater, der var deserteret fra den tyske hær.

Det var først i 1957 og opdagelsen af [Lacq-gasfeltet](#), at antallet af orthezianere eksploderede. På femten år er den vokset fra 7.200 til 11.000 indbyggere, hvilket har ført til opførelsen af flere forstæder og offentlige faciliteter.

Orthez slog sig sammen i 1973 med den tidligere kommune [Sainte-Suzanne](#) for at danne *Orthez-Sainte-Suzanne*, hvorefter denne kommune tog navnet Orthez.

Seværdigheder

- Performancesalen, Théâtre Francis-Planté, er tilknyttet MIXAGE Network (Aquitaine Federation of Performing Arts Structures).
- Jean-Louis Curtis' mediebibliotek er et af punkterne i Pôle-forelæsningsnetværket i Lacq-Orthez kommunefællesskab.
- Les Musicales er en nyere bygning dedikeret til musikalsk praksis.
- [La Moutète](#), en multifunktionel hal, var vært for [Elan Béarnais-Orthez'](#) basketballkampe i 70'erne og 80'erne, mens den fungerede som hal på markedsdage. Koncerter finder nogle gange sted der.
- Pixel-biografen er mærket arthouse-biograf.
- Kunstcentret Image/Imatge er dedikeret til billedet i alle dets former.
- En jazzfestival, Jazz naturel, finder sted i marts. I juni finder koncerten med de 200 guitarer sted.
- Byens festivaler, Orthez-festivalerne, fejres traditionelt i slutningen af juli. Ved denne lejlighed er [Orthez-arenaen](#) vært for en [feria](#), der består af spanske tyrefægtninger og Landes-løb.
- Der afholdes en bogmesse i oktober på La Moutète.

Orthez var en broby i krydsfeltet mellem [Tarbelles](#) og [Béarnais'](#) verden. Som følge heraf blev der etableret et kulturcenter, der har udstrålet langt ud over grænserne for det nuværende Frankrig. Det er også en by, hvor tyrefægtning er en meget gammel praksis, der endda går forud for opførelsen af de nuværende arenaer ([Pesqué arenas](#), 1927). Orthez er en del [af Sammenslutningen af Franske tyrefægtningsbyer](#).

Orthez er [en bearnaise-talende](#). Det første bevis på eksistensen af en stærk kultur er offentliggørelsen i 1270 *af charteret for slagterne i Orthez*, ikke på latin, men i [en Gascon](#), hvis karakteristika har ændret sig lidt siden da.

Under [Gaston Fébus](#) var hoffet i Orthez berømt i Europa. Krønikeskriveren [Jean Froissart](#) kom til at bo der fra slutningen af november 1388 til slutningen af februar 1389. Gaston Fébus anses for at være en af de sidste *occitanske troubadourer*.

[Jeanne d'Albret](#) grundlagde et universitet i Orthez, der ønskede at være på højde med Genève. Hun bragte en af de første trykkere til Orthez for at udgive sine bøger, især *Les Psaumes* oversat "til bearnaise-sproget" af Arnaut de Salette. Trykkere og forlæggere har fulgt hinanden indtil i dag inden for bøger og postkort.

Efterfølgende havde Orthez mange vigtige tænkere, forfattere, digtere og kunstnere, herunder [Reclus-brødrenes](#) linje. Opfinderen af bly-syre-batteriet er Orthézien [Gaston Planté](#). Vi bør også nævne digteren [Francis Jammes](#) og pianisten [Francis Planté](#), bror til Gaston.

Byens kulturelle og historiske arv forstærkes af mærket [Villes et Pays d'art et d'histoire](#), under navnet "Orthez-Béarn des gaves".

- Hôtel de la lune, et jakobinsk scene Hus kendt som Jeanne d'AlbretIndre gårdhave ligger i centrum af Orthez
- Det tidligere Auberge Saint-Loup, nu et privat hus, på rue du Pont-Vieux, var i det sekstende århundrede et hospice for at byde pilgrimme velkommen til Santiago de Compostela. Det var flankeret af et kapel, der nu er forsvundet. Rig middelalderlig arkitektur
- Batcave House er et fint eksempel på privat middelalderlig arkitektur
- The Hotel de la Lune, et stop for pilgrimme til [Santiago de Compostela](#), går tilbage til det femtende århundrede
- Jeanne d'Albrets hus, var oprindeligt en rig borgerlig residens i det sekstende århundrede, genstand for en gave fra [Adrien-Arnaud de Gachassin](#) (eller Gachissan), kaptajn for Albrets milit, Jeanne d'Asprémonts mand, til kong [Antoine de Bourbon](#) og [Jeanne d'Albret](#) for at få adelsbreve. Det huser [Jeanne d'Albret-museet](#), der er dedikeret til [Béarns](#) lange [protestantiske historie](#)
- The Hotel de la Belle Hôtesse.
- Château de Baure, i Sainte-Suzanne og pigeonnieret af Cassou
- Château de Préville, designet af [Jean-Baptiste Ernest Lacombe](#), i Sainte-Suzanne
- Et maleri fra det nittende århundrede, der opbevares på rådhuset, viser Gaston de Béarn, søn af [Gaston Fébus](#), som blev myrdet af sin far
- Springvandet på Place Saint-Pierre, der blev udødeliggjort af maleren [Maurice Utrillo](#) i 1923, blev flyttet til Rue des Jacobins i 2019
- [Chrestia-huset](#), hvor digteren [Francis Jammes](#) boede, fik navnet [Maisons des Illustres](#).
- Den [befæstede bro](#) i Orthez: den [gamle bro i Orthez](#).

Den religiøse arv

- [Kirken Saint-Pierre](#), boulevard des Pommes stammer fra det trettende århundrede med opførelsen af koret. Arbejdet blev ikke afsluttet før et århundrede senere, med en ændring i stilen i mellemtiden. Blandt dens særlige kendetegn kan nævnes fraværet af sideskibe og den højeste hvælving i [Béarn](#). I det sekstende århundrede konfiskerede [protestanterne](#) det. I 1865 blev kirken restaureret og derefter udvidet, og der blev bygget et klokketårn over indgangsportalen. Det rummer en skitse af [Léon Bonnat](#) til hans panel af [Pantheon i Rom](#) - [Sankt Denis'](#) martyrium - en skitse, der blev doneret af [Beaux-Arts](#) i 1924. To træstatuer - den ene forestiller [Sankt Anne](#), [Marias](#) mor og den anden [Sankt Jakob](#) - pryder også kirken.

- Det [protestantiske tempel i Orthez](#) (beliggende på 20 rue du Général-Foy) blev indviet den 25. november 1790. Det blev bygget af arkitekterne fra Aubagna og Haurie
- Sognekirken Saint-Barthélémy, rue des Frères Reclus
- Sognekirken Saint-Martin, Chemin de l'École
- Sognekirken Sainte-Suzanne, rue la Carrière
- Klosteret Sainte-Claire d'Orthez, [kloster for de fattige Clares - Colettines](#), rue Saint-Gilles grundlagt i 1874. Det er et kloster af kontemplative [nonner](#) af franciskansk spiritualitet
- Klosteret i [Cordelier-klostret](#), den sidste rest af klostret, ligger i hospitalet i Orthez. Cordelier-familien slog sig ned i Orthez i det trettende århundrede. [Dominikanerne](#) eller jakobinerne slog sig ned der, da det [protestantiske akademi](#) besatte dominikanerklosteret i 1566, og som praktisk talt intet er tilbage af
- Kapellet i det tidligere kloster for Visitation, rue Saint-Gilles
- Kapellet på Moncade-Jeanne-d'Arc Institution, rue Moncade

Defensiv militær arv

- [Slottet i Moncade](#) og dets tårn blev bygget omkring 1250 af [Gaston VII Moncade](#) på et strategisk sted, der tydeligvis havde været befæstet siden meget gammel tid. [Gaston Fébus](#) færdiggjorde befæstningerne og gav dem sin endelige form. Det var dengang sæde for et overdådigt hof. Tårnet blev reddet fra total ødelæggelse omkring 1840 efter beslutning fra kommunen, fordi det blot blev brugt som stenbrud til opførelsen af de omkringliggende huse. I dag kan den besøges om sommeren og byder på en panoramaudsigt over Orthez' tage og det omkringliggende landskab med Pyrenæerne som baggrund på en klar dag.
- Den [gamle bro](#), der stammer fra det trettende og fjortende århundrede, spænder over gave. Det blev påbegyndt af Gaston VII Moncade på det tidspunkt, hvor han gjorde Orthez til hovedstad i Béarn og flyttede sit hof dertil. Oprindeligt havde den to tårne. Det er nu bemærkelsesværdigt for sine ujævne buer og sit centrale befæstede tårn. Han modstod de to store angreb på Orthez, i 1569 af [Montgomerys](#) protestantiske tropper og i 1814 af [hertugen af Wellington](#), der blev sendt efter Napoleons tropper. Motoriseret trafik er forbudt.